

KOKOUSAIKA	Tiistai 27.8.2019 klo 20 - 20:50	
KOKOUSPAIKKA	Ruonan leirikeskus, Eteläniementie 36, 68100 Himanka	
SAAPUVILLA OLLEET JÄSENET (ja merkintä siitä kuka toimi puheenjohtajana)	Läsnä: Ainali Veli Autio Soili Heikkilä Saija Hillilä Tapio Isokääntä Seija Lindell Markus Märsylä Veli Niemelä Mari Niemelä Märten Nikula Sanna Nikupaavo Hanna Ojala Marja Parkkila Raija Peltola Vuokko Polet Kaisu Rahja Esa Saarenpää Helena Saksholm Marja Saukko Heikki Tiinanen Paavo Tuorila Teuvo Hihnala Katja, varajäsen Kivelä Kari, varajäsen Seikkula Lauri, varajäsen 24/27	Poissa: Junttila Rauli Olkkola Erkki Pernu Lek Savela Tuomas Siermala Juha Silander Heikki
MUUT SAAPUVILLA OLLEET	Lauri Kari Riika Nevanperä	kirkkoherra talouspäällikkö, pöytäkirjanpitäjä
LAILLISUUS JA PÄÄTÖSVALTAISUUS	§ 33	
ASIAT	§ 32 - 39	
PÖYTÄKIRJAN TARKASTAJAT	§ 34	
PÖYTÄKIRJAN ALLEKIRJOITUS JA VARMENNUS	Puheenjohtaja Veli Ainali	Pöytäkirjanpitäjä Riika Nevanperä
PÖYTÄKIRJAN TARKASTUS	Tarkastusaika Kalajoki 27.8.2019	
Pöytäkirja on tarkastettu ja todettu kokouksen kulun mukaiseksi. Pöytäkirjan käsittelylehdet on samalla varustettu nimikirjaimillamme	Allekirjoitukset Mari Niemelä Märten Niemelä	
PÖYTÄKIRJA ON PIDETTY YLEISESTI NÄHTÄVÄNÄ	Paikka ja pvm Taloustoimistossa, Plassintie 2, ajalla 28.8.-26.9.2019	
	Virka-asema	Allekirjoitus
	Kirkkoherra	Kari Lauri

Ennen kokousta kirkkovaltuutetut yhdessä seurakunnan työntekijöiden kanssa kartoittivat seurakunnan vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia. Niiden pohjalta alkaa tulevan vuoden toimintasuunnitelman valmistelu.

32 § KOKOUKSEN AVAUS

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Veisattiin virrestä 307: 1-3.

33 § KOKOUKSEN LAILLISUUS JA PÄÄTÖSVALTAISUUS

Kirkkojärjestyksen 8 luvun mukaan kutsu asialuetteloinen on lähetettävä kirkkovaltuuston ja kirkkoneuvoston jäsenille viimeistään viikkoa ennen kokousta sekä pidettävä nähtävänä seurakunnan ilmoitustaululla viikon ajan ennen kokousta.

Kirkkovaltuuston kokous on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on saapuvilla (KL 7:4).

Suoritetaan nimenhuuto paikalla olevien toteamiseksi. Kokouksessa on läsnä 21 varsinaista valtuutettua ja 3 varavaltuutettua, yhteensä 24/27 valtuutettua.

Esitys: Todetaan, että kokouskutsu ja esityslista on lähetetty valtuutetuille 20.8.2019 päivätyllä kutsulla. Kokouskutsu ja luettelo käsiteltävistä asioista on ollut nähtävänä seurakunnan ilmoitustaululla viikon ajan ennen kokousta.

Kokous todetaan laillisesti koolle kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

Päätös: Kokous todettiin lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

34 § PÖYTÄKIRJAN TARKASTAJIEN JA ÄÄNTENLASKIJOIDEN VALINTA

Kirkkovaltuusto valitsee kaksi pöytäkirjantarkastajaa, jotka toimivat myös ääntenlaskijoina. Pöytäkirjantarkastajat valitaan läsnä olevista jäsenistä aakkosjärjestyksessä.

Pöytäkirjan tarkastusvuorossa ovat Mari Niemelä ja Märten Niemelä. Pöytäkirja tarkastetaan heti kokouksen jälkeen / keskiviikkona 28.8. iltapäivällä taloustoimistossa Jokelan pappilassa. Tarkastettu pöytäkirja on nähtävillä taloustoimistossa 29.8.-27.9.2019.

Päätös: Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Mari Niemelä ja Märten Niemelä.

Pöytäkirjantarkastajat
kirkkoherranvirastossa

--	--

Otteen pöytäkirjasta oikeaksi todistaa Kalajoen

35 § TYÖJÄRJESTYKSEN HYVÄKSYMINEN

Kirkkovaltuusto hyväksyy kokouksen työjärjestykseksi esityslistan mukaiset asiat sekä muut asiat.

Päätös: Hyväksyttiin yksimielisesti esityksen mukaan.

Pöytäkirjantarkastajat
kirkkoherranvirastossa

--	--

Otteen pöytäkirjasta oikeaksi todistaa Kalajoen

Päiväys

Virka-asema

Nimi

36 § KIRKOLLISVEROPROSENTTI VUODELLE 2020
Kirkkoneuvosto 19.8.2019 § 89

Kalajoen seurakunnan kirkollisveroprosentti nostettiin vuoden 2018 alusta alkaen 1,75 %:iin, ollen aikaisemmin 1,6 %. Tuloveroprosentin korottamiselle oli selkeä tarve Kalajoen kirkon peruskorjauksen takia. Laskennallisesti kirkollisveron arvioitiin tuottavan korotetulla kirkollisveroprosentilla n. 150.000 – 200.000 euroa enemmän kuin aikaisemmalla 1,6 %:n tuloveroprosentilla. Talousarvioon 2018 kirkollisverotuloa arvioitiin 2 340 000 euroa, 140 000 euroa enemmän kuin vuoden 2017 talousarviossa ja 111 000 euroa enemmän kuin vuonna 2017 toteutui. Talousarvioon ei kuitenkaan päästy vuonna 2018, vaan jäätiin 53 000 euroa. Vuodelle 2019 talousarvioon arvioitiin kirkollisveron tuloksi + 2 % eli 2 390 000.

Alla olevassa taulukossa on kuluva ja neljän edellisen vuoden kirkollisverojen kertymä heinäkuun loppuun.

Pääkirjatili		Toteuma 1-7 / 2019	Toteuma 1 - 7/2018	Toteuma 1 - 7/2017	Toteuma 1 - 7/2016	Toteuma 1 - 7/2015
500000	Kirkollisverotulo	-1 528 475,30	-1 579 523,33	-1 442 345,68	-1 484 052,65	-1 490 829,42

Taulukko 2 esittää toteutuneet kirkollisverotuotot vuosilta 2015-2018 sekä vuoden 2019 vuoden talousarvion. Vuoden 2019 verotulon kertymä on hankala ennustaa, uusi tulorekisteri ei ole toiminut alkuvuodesta odotetusti ja joitain tuloja on sinne jäänyt ilmoittamatta ja sen takia verotuloja tilittämättä. Osan verotulojen alhaisesta kertymästä voi selittää sillä. Kuitenkin viime vuoden kovan odotuksen sijaan olikin pettymys verotuloissa. Tulorekisteriin ilmoitettujen tulojen luvattiin oikeavan viimeistään kesäkuussa, silti verotuloja on tilitetty seurakunnalle tänä vuonna 51 048,03 € (3,2 %) vähemmän kuin edellisenä vuotena samaan aikaan. Loppuvuodesta tilitetään uuden järjestelmän mukaan useassa kuussa veronmaksajille veronpalautuksia, joten jää nähtäväksi minkälaiseksi vuosi 2019 kokonaisuudessaan muotoutuu.

Pääkirjatili		Talousarvio 2019	Toteuma 1 - 12/2018	Toteuma 1 - 12/2017	Toteuma 1 - 12/2016	Toteuma 1 - 12/2015
500000	Kirkollisverotulo	-2 390 000,00	-2 287 036,16	-2 228 516,83	-2 241 409,97	-2 289 393,64

Seurakunnan jäsenmäärä oli 26.7.2019 10 651 jäsentä, 10 vähemmän kuin vuodenvaihteessa. Jäsenmäärä väheni kuitenkin viime vuoden aikana 200 jäsentä.

Kirkon virka- ja työehtosopimus on voimassa 31.3.2020 saakka. Palkkoihin ei tule yleiskorotusta, mutta 1.1.2020 alkaen maksetaan suorituslisää. Suorituslisiin on käytettävä vuosittain vähintään 1,1% yleisen palkkausjärjestelmän piirissä olevan henkilöstön peruspalkkojen yhteismäärästä. Henkilösivukuluiksi varataan 26 %.

Talousarvion 2020 saaminen tasapainoon vaatii talousarviossa ns. nollalinjan määrärahojen varaamisessa. Kalajoen kirkon peruskorjaus saataneen valmiiksi vuoden 2020 aikana.

Pöytäkirjantarkastajat
kirkkoherranvirastossa

--	--

Otteen pöytäkirjasta oikeaksi todistaa Kalajoen

Päiväys

Virka-asema

Nimi

Vuoden 2018 tilinpäätöksen ylijäämäiseen tulokseen vaikutti arvioitua suurempi puunmyynti, huvilatonttien takautuvat vuokratuotot sekä toteutuneet säästöt.

Esitys (tp): Kirkkoneuvosto esittää kirkkovaltuustolle Kalajoen seurakunnan kirkollisveron tuloveroprosentiksi vuodelle 2020 1,75 %.

Päätös: Hyväksyttiin yksimielisesti esityksen mukaan.

Kirkkovaltuusto 27.8.2019

Esitys (kirkkoneuvosto): Kirkkovaltuusto vahvistaa vuoden 2020 Kalajoen seurakunnan kirkollisveron tuloveroprosentiksi 1,75 %.

Päätös: Hyväksyttiin yksimielisesti esityksen mukaan.

Pöytäkirjantarkastajat
kirkkoherranvirastossa

--	--

Otteen pöytäkirjasta oikeaksi todistaa Kalajoen

Päiväys

Virka-asema

Nimi

37 § MUUT ASIAT

Kalajoen seurakunnan liittyminen jonkin aluekeskusrekisterin jäsenseurakunnaksi tullee käsiteltäväksi kuluvan syksyn aikana.

38 § TIEDOKSI ANNETTAVAT ASIAT

Taluspäällikkö antoi tiedoksi talouden toteuman 1-7 / 2019.

39 § KOKOUKSEN PÄÄTTÄMINEN

Puheenjohtaja antaa kirkkolain 24 §:n mukaisen valitusosoituksen, joka on pöytäkirjan liitteenä.

Kokous päättyi klo 20:50.

Pöytäkirjantarkastajat
kirkkoherranvirastossa

--	--

Otteen pöytäkirjasta oikeaksi todistaa Kalajoen

Päiväys

Virka-asema

Nimi

MUUTOKSENHAKUKIELLOT

Kieltojen perusteet	<p>Valmistelua ja täytäntöönpanoa koskevat muutoksenhakukiellot Seuraavista päätöksistä ei kirkkolain 24 luvun 5 §:n mukaan saa tehdä kirkollisvalitusta eikä hallintolainkäyttölain 5 §:n 1 momentin nojalla hallintovalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa. Julkista hankintaa koskevasta päätöksestä ei saa tehdä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016, hankintalaki) mukaista valitusta, koska päätös koskee yksinomaan hankintamenettelyn valmistelua.</p> <p>Pöytäkirjan pykälät: 32,33,34,35,36,37,38</p>
	<p>Erikseen säädetty muutoksenhakukiellot</p> <ol style="list-style-type: none"> Hallintolainkäyttölain 5 §:n 2 mom.n mukaan päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla. Muun lain mukaan päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla. Hankintaa koskevista päätöksistä ei kirkkolain 24 luvun 8 a §:n 2 momentin nojalla saa tehdä kirkkolain mukaista oikaisuvaatimusta eikä kirkollisvalitusta, jos asia kuuluu markkinaoikeuden toimivaltaan. Asia kuuluu markkinaoikeuden toimivaltaan, mikäli hankinnan arvo ylittää hankintalain 25 §:n mukaisen kynnysarvon¹. <p>Pöytäkirjan pykälät ja valituskieltojen perusteet:</p>

HANKINTAOIKKAISU

Hankintaoikaisuun tekeminen	<p>Hankintayksikön päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön asianosainen voi tehdä hankintayksikölle kirjallisen hankintaoikaisuun (Hankintalaki 132-135 §).</p> <p>Toimitusosoite Hankintaoikaisu toimitetaan hankintayksikölle. <u>Hankintayksikkö:</u> Kalajoen seurakunta <u>Käyntiosoite:</u> Plassintie 2, 85100 Kalajoki <u>Postiosoite:</u> Plassintie 2, 85100 Kalajoki</p> <p>Sähköposti: taloustoimisto.kalajokirk@evl.fi</p> <p>Hankintaoikaisu on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta. Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei sen näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa viestin katsotaan saapuneen vastaanottajalle sinä päivänä, jolloin sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin. Hankintaoikaisuun on oltava perillä oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Hankintaoikaisuun voi omalla vastuullaan lähettää postitse, lähetin välityksellä tai sähköisesti.</p>
Hankintaoikaisuun sisältö	<p>Hankintaoikaisuun on käytävä ilmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> oikaisua vaativan nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi tiedot hankintaoikaisuun kohteena olevasta päätöksestä millaista oikaisua päätökseen vaaditaan millä perusteilla oikaisua päätökseen vaaditaan <p>Hankintaoikaisuun on liitettävä asiakirjat, joihin vaatimuksen tekijä vetoaa, jolleivät ne jo ole hankintayksikön hallussa.</p>

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomaisen ja valitusaika	<p>Kirkollis- ja hallintovalitukset Seuraaviin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella.</p> <p>Valitusviranomaisen ja yhteystiedot:</p> <ul style="list-style-type: none"> Pohjois-Suomen hallinto-oikeus <p>Käyntiosoite: Isokatu 4, 3 krs, 90100 OULU Postiosoite: PL 189, 90101 OULU Telekopio: 029 564 2841 Sähköposti: pohjois-suomi.hao@oikeus.fi</p>
---	--

¹ Hankintalain soveltamisen kynnysarvot (alv 0%): 60.000 € (tavarat ja palvelut sekä suunnittelukilpailut), 150.000 € (rakennusurakat), 400.000 € (sosiaali- ja terveyspalvelut) ja 500 000 € (käyttöoikeussopimukset).

	<p>Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet.</p> <p style="text-align: right;">Valitusaika</p> <p>Kirkollisvalitus, pöytäkirjan pykälät: 30 päivää</p> <p>Hallintovalitus, pöytäkirjan pykälät: 30 päivää</p> <p>Kirkollisvalitus alustusasiassa Seuraaviin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella.</p> <p>Valitusviranomaisen ja yhteystiedot: Valitusaika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oulun hiippakunnan tuomiokapituli, pöytäkirjan pykälät: 30 päivää <p>Käyntiosoite: Hallituskatu 3, 90100 OULU Postiosoite: PL 85, 90101 OULU Sähköposti: oulu.tuomiokapituli@evl.fi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kirkkohallitus, pöytäkirjan pykälät: 30 päivää <p>PL 210 (Eteläranta 8), 00131 Helsinki Telekopio: 09-1802 350 Sähköposti: kirkkohallitus@evl.fi</p>
Muutoksenhaku-ajan laskeminen	<p>Valitus- ja oikaisuvaatimusaika lasketaan päätöksen tiedoksisaannista, tiedoksisaantipäivää lukuun ottamatta. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettamisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa katsotaan asianosaisen saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettamisestä.</p>
	<p>Valitus markkinaoikeuteen Valitus on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen.</p> <p>Jos hankintayksikkö on tehnyt hankintapäätöksen jälkeen hankinta- tai käyttöoikeussopimuksen hankintalain 130 §:n 1 tai 3 kohdan nojalla noudattamatta odotusaikaa, valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa siitä, kun tarjoaja on saanut tiedon päätöksestä valitusosoituksineen.</p> <p>Valitus markkinaoikeudelle on tehtävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hankintapäätöksen tekemisestä siinä tapauksessa, että ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä valitusosoituksineen ja hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut olennaisesti puutteellinen.</p> <p>Ehdokkaan tai tarjoajan katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettamisestä, jollei sen näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa viestin katsotaan saapuneen vastaanottajalle sinä päivänä, jolloin sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.</p> <p>Hankinta-asiaan muutosta hakevan on lisäksi kirjallisesti ilmoitettava hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikön ilmoittamaan osoitteeseen viimeistään silloin, kun hankintaa koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Hankintayksikön yhteystiedot ovat edellä hankinta-oikaisua koskevassa kohdassa.</p> <p>Markkinaoikeuden yhteystiedot</p> <p>Valitus on toimitettava markkinaoikeudelle osoitettuna osoitteeseen:</p> <p>Postiosoite: Radanrakentajantie 5, 00520 HELSINKI Käyntiosoite: Tuomioistuimet-talo, Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki Telekopio: 029 56 43314 Sähköpostiosoite: markkinaoikeus@oikeus.fi</p> <p>Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet.</p>
Valituskirjelmä	<p>Valituskirjelmässä on ilmoitettava:</p> <ul style="list-style-type: none"> – valittajan nimi ja kotikunta – postiosoite, puhelinnumero ja muut tarvittavat yhteystiedot – sähköpostiosoite, jos valitusviranomaisen päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä – päätös, johon haetaan muutosta – miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi – perusteet, joilla muutosta vaaditaan

	<p>Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos valituksen laatijana on muu henkilö, on valituskirjelmässä ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.</p> <p>Valituskirjelmään <u>on liitettävä</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - päätös, johon haetaan muutosta, alkuperäisenä tai jäljennöksenä - todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta - asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle. <p>Asiamiehen, jollei hän ole asianajaja tai julkinen oikeusavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.</p> <p>Markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella voidaan saattaa hankintalaissa tarkoitettu hankintayksikön päätös tai hankintayksikön muu hankintamenettelyssä tehty ratkaisu, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan. Markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa hankintayksikön sellaista päätöstä tai muuta ratkaisua, joka koskee 1) yksinomaan hankintamenettelyn valmistelua, 2) sitä, että hankintasopimusta ei jaeta osiin hankintalain 75 §:n nojalla tai 3) sitä, että hankintalain 93 §:ssä tarkoitettun kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena käytetään yksinomaan halvinta hintaa tai kustannuksia. Asia voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, jos hankinnan arvo ylittää hankintalain 25 §:n mukaisen kynnyksarvon.</p>
<p>Valitus- asiakirjojen toimittaminen</p>	<p>Valitusasiakirjat on toimitettava valitusajassa päätöksessä mainitulle valitusviranomaiselle. Omalla vastuulla valitusasiakirjat voi lähettää postitse, lähetin välityksellä tai sähköisesti. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.</p>
<p>Oikeuden- käyntimaksu</p>	<p>Tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 2 §:n nojalla muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksu, jollei lain 5, 7, 8 tai 9 §:stä muuta johdu. Oikeudenkäyntimaksu hallinto-oikeudessa on 260 euroa ja markkinaoikeudessa 2050 €. Käsittelemäksu markkinaoikeudessa on kuitenkin 4100 €, jos hankinnan arvo on vähintään 1 miljoonaa euroa ja 6140 €, jos hankinnan arvo on vähintään 10 miljoonaa euroa.</p>
	<p>Yksityiskohtainen valitusosoitus liitetään pöytäkirjanotteeseen.</p>